

kom, zove »teološkom bazičnom znanosti« (str. 325), gledajući u njoj egzegezu budućnosti koja će ukloniti sve napetosti koje su dosad postojale između egzegeze i dogmatike. U svojoj završnoj riječi autor još jednom želi snažno naglasiti potrebu te nove egzegeze koju zove »trećim putem«, podsjećajući ponovno na golemu štetu koju je napravila liberalna egzegeza: »Ona je mnoge studente teologije dovela do prekida njihova studija, a mnogim ljudima pružila jeftine argumente da istupe iz Crkve. Pospješivala je ateizam i nije ublažila rascjep Crkava već ga je na svoj način nastavila. Trajno je potpaljivala kritički razum i vjerojatno nikoga nije obratila na kršćanstvo« (str. 345).

Bergerova knjiga naišla je na podijeljenu reakciju njemačke crkvene javnosti, od oduševljenog prihvatanja do ogorčene osude. Prvi u njoj vide nadu da će Biblija prestati biti samo predmet međusobnog

sporenja egzegeta, a ponovno postati knjiga koja će hraniti život vjernika. Drugi autoru zamjeraju povrijeđenu taštinu zbog čega se obračunava s kolegama iz struke. Iako mu se ne može zaniijekati stanoviti animozitet spram nekih kolega koje čak poimence spominje, Bergeru se još manje može osporiti ljubav prema Bibliji i briga za njezino stvarno mjesto u životu Crkve. Budući da je kao katolik cijeli radni vijek proveo na protestantskom teološkom fakultetu, ne može se sumnjati u njegovo poznavanje stvarnog stanja, a još manje u kompetentnost da o tomu progovori. Hvala Bogu što naša teološka i crkvena javnost nije u većoj mjeri bila izložena utjecaju liberalne egzegeze, pa se ne može govoriti ni o nekakvoj većoj šteti koju je nanijela našoj Crkvi. Ipak, dobro je znati što se cijelo jedno stoljeće događalo u neposrednoj blizini.

Ivan Dugandžić

Novi testament. I. dio. 1562. Latinički prijepis glagoljskog izvornika, Zagreb, 2013., Adventističko teološko visoko učilište – Filozofski fakultet u Zagrebu – Školska knjiga, 555 str.

Godine 2007. objavljeno je fototipsko izdanje hrvatskoglagoljskog *Novog testamenta* iz 1562./1563., a u listopadu 2013. pojavio se, u godini 450. obljetnice prvotiska II. dijela, i latinički prijepis njegova I. dijela. Prvo predstavljanje knjige i svečano obilježavanje obljetnice održano je 26. listopada 2013. na Filozofskom fakultetu

u Zagrebu, a ista manifestacija najavljena je u Osijeku, Varaždinu, Puli i Rijeci.

Djelo je prvotno tiskano istodobno na glagoljici i ćirilici. Prevoditelji su Stipan Konzul i Anton Dalmatin, a idejni začetnik i podupiratelj bio je barun Ivan Ungnad, osnivač protestantske tiskare u Urachu kod Tübingena.

Ovo izdanje u latiničkom prijepisu priredili su Tanja Kuštović, Vesna Badurina Stipčević i Mateo Žagar. Izdanje je bilo mnogo zahtjevnije nego bi se na prvi pogled pomislilo. Nije bilo moguće primijeniti ni čistu transliteraciju (preslovljavanje) ni čistu transkripciju (gdje se uzima u obzir izgovor), nego je trebalo kombinirati jedno i drugo. Nakana je bila tekst tako prirediti »da ga svaki čitatelj-namjernik može bez većih teškoća pročitati«, ali da isto tako »bude i filolozima upotrebljiv, da i oni posve jednostavno – primjenjujući čvrsta pravila o transliteraciji – mogu rekonstruirati izvorni slovni postav« (M. Žagar, str. 488). Primijenjeni postupak potanko je opisao Mateo Žagar, koji je autor koncepcije i organizator latiničkog prijepisa.

Na početku je uvodna riječ urednika Dragutina Mataka (str. 6–7: *Uz ovo izdanje*) i predgovor, u hrvatskom prijevodu i na njemačkom originalu, Primoža Trubara (str. 11–54), a nakon samog biblijskog teksta mali glosarij (str. 479–485; sastavio A. Jembrih), zatim iscrpna i precizna studija o prijepisu (M. Žagar, *Slovo-pis i ortografija u glagoljičkom Novom testamentu /1562/: načela latiničkog prijepisa*, str. 487–493), studija o prijevodu (A. Jembrih, *Novi testament (1562., I. dio) u prevoditeljskom i kulturološkom vidiku*, str. 495–531) te na samom kraju *Errata* u latiničkom prijepisu u i faksimilnom izdanju.

Riječ je, kako i u naslovu stoji, o prvom dijelu Novoga zavjeta, koji sadrži evanđelja i Djela apostolska. U glagoljskom pak pretisku (2007.) objavljena su

oba dijela u jednom svesku, što je sasvim opravdano. Ovdje je objavljen samo prvi dio vjerojatno zbog nemogućnosti da se oba dijela prirede u zadanom roku, u godini 450. obljetnice. Najavljeno je međutim i pripremanje II. dijela pa će to biti prigoda da se sav biblijski tekst spoji i objavi u jednom svesku, a u drugom bi svesku mogli doći popratni tekstovi. Financijski se troškovi time ne bi znatno povećali, a jako bi se povećala funkcionalnost. Uz cjelovit bi se tekst s više prava mogao očekivati i rječnik, i to cjelovit. Rječnik je, dakako, vrlo zahtjevan posao, ali je zato i korist od njega velika.

Poznato je da je Sveto pismo najprevođenija knjiga na svijetu. I na hrvatskom se počela prevoditi vrlo rano, najprije za potrebe liturgije, a ubrzo nastaju i samostalni prijevodi. Na hrvatskom imamo vrlo mnogo prijevoda biblijskih tekstova, čak bi se moglo reći nerazmjerno mnogo. Uza sve to, svaki je novi prijevod Biblije i svako novo izdanje važan vjerski i kulturni događaj. Ovaj prijevod ima među hrvatskim prijevodima istaknuto mjesto: to je prvi cjelovito sačuvan i objavljen hrvatski prijevod Novoga zavjeta. Njegov prvotisak na glagoljici i ćirilici te nedavni pretisak na glagoljici činili su ga teško dostupnim pa zbog toga i zanemarenim. Ovaj će ga latinički prijepis učiniti dostupnim i širem krugu zainteresiranih, no vjerojatno će tek cjelovito izdanje dati pravi zamah ozbiljnu jezičnom i prevodilačkom istraživanju ovoga prijevoda.

Petar Bašić